

JANINA WOJCIECHOWSKA

**PROBLEM KWALIFIKACJI PRAWNEJ
WYŁUDZEŃ INFORMATYCZNYCH
Z UŻYCIEM KART KREDYTOWYCH****I. WPROWADZENIE**

Używanie kart płatniczych (kredytowych) w Polsce nie jest tak szeroko rozpowszechnione jak w krajach o dużej już pod tym względem tradycji, np. w krajach Unii Europejskiej i w USA¹. Również rzadko występują opracowania dotyczące kart kredytowych z punktu widzenia kryminologicznego lub penalnego.

Karty kredytowe wydawane są w Polsce od około 15 lat². Były i są wykorzystywane – jak wszędzie – do dokonywania płatności w wybranych placówkach, jak np. w hotelach, w sieci sklepów, w restauracjach, czy w usługach, a także służą do pobrania pieniędzy z automatu bankowego. Pierwsze karty kredytowe pojawiły się w Polsce w 1991 r. O szerszej dostępności ich dla klientów można mówić jednak dopiero od 1993 r., kiedy to Bank Pekao SA rozpoczął wydawanie kart systemu VISA dla klientów indywidualnych. W latach 90. ubiegłego stulecia obserwowaliśmy rozwój rynku kart kredytowych. Ich liczba, która pod koniec 1993 r. wynosiła 42 tys., w roku 1996 przekroczyła już milion (1 138 629), w 1997 r. osiągnęła 2 734 850, w 1998 r. 3 876 632, w 1999 r. 8 290 038, w 2000 r. już 11 milionów, a w 2001 r. 14 milionów³. Taki szybki rozwój rynku kart kredytowych nie pozostał bez wpływu na wzrost zainteresowania nimi świata przestępczego. W świetle danych Narodowego Banku Polskiego okazuje się, że wśród transakcji mają też miejsce transakcje

¹ Na tę kwestię zwraca się uwagę w: R. Skubisz (red.), *Internet 2000: Prawo – ekonomia – kultura*, Lublin 2000, s. 253.

² Karty do obrotu bezgotówkowego o charakterze płatniczym i kredytowym narodziły się w USA w końcu XIX wieku. Gwałtowny rozwój tych kart przypadł jednak dopiero na lata czterdzieste XX wieku. Do grona wydawców dołączyły wówczas banki, widząc w nich doskonały dochód. Oprócz kart wydawanych przez banki, dużą popularnością cieszyły się karty pobytowo-podróżnicze przeznaczone dla zamożnych osób dużo podróżujących po USA. Por. ibidem 254 i n.

Historię kart płatniczych szeroko przedstawia W. Pelc, *Zapłata kartą płatniczą. Część 1. „Palestra”* 1994, nr 11, s. 28–29; oraz A. Myczkowska, T. Dąbrowski, *Karty płatnicze – przewodnik po świecie plastikowego pieniądza*, Warszawa 1997, s. 4–11.

³ K. Senderowicz, *Prawna ochrona posiadaczy kart płatniczych w świetle przepisów ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych*, w: A. Adamski (red.), *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej. Materiały konferencji międzynarodowej* (Mikołajki, 26–28 września 2002, Toruń 2003, s. 430.

oszukańcze, tj. transakcje kartami skradzionymi i zagubionymi oraz kartami sfalszowanymi⁴.

II. DEFINICJE ELEKTRONICZNYCH INSTRUMENTÓW PŁATNICZYCH W PRZEPISACH PRAWA

Rozwój rynku kart kredytowych oraz zwalczanie rosnącej przestępczości w tym obszarze i dostosowanie prawodawstwa polskiego do wymogów Unii Europejskiej stały się przesłankami do podjęcia w Polsce prac nad ustawą o elektronicznych instrumentach płatniczych, uchwaloną przez Sejm 12 września 2002 r. (Dz.U. Nr 169, poz. 1385). Weszła ona w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia. Ustawa ta służyć ma ochronie posiadaczy kart kredytowych, określa zasady ich wydawania i używania, określa prawa i obowiązki wydawcy i użytkownika, sposoby zawierania umów, zasady tworzenia i organizacji działalności oraz nadzoru, a także zasady likwidacji instytucji pieniądza elektronicznego z kartami płatniczymi włącznie (art. 1). Przez elektroniczny instrument płatniczy ustawa rozumie „każdy instrument płatniczy, w tym z dostępem do środków pieniężnych na odległość, umożliwiający posiadaczowi dokonywanie operacji przy użyciu elektronicznych nośników informacji lub elektroniczną identyfikację posiadacza niezbędną do dokonania operacji, w szczególności kartę płatniczą lub instrument pieniądza elektronicznego”. W ustawie jest też mowa o tym, że w umowie o kartę płatniczą wydawca jej zobowiązuje się do zapłaty kwot operacji. Posiadacz karty jest także zobowiązany do przechowywania karty płatniczej i ochrony kodu identyfikacyjnego, przechowywanego osobno, nieudostępniania karty płatniczej i kodu identyfikacyjnego osobom trzecim oraz niezwłocznego zgłoszenia wydawcy utraty lub zniszczenia karty płatniczej (art. 16). Ustawa zawiera również przepisy karne (art. 71–73). Samego pojęcia „karta płatnicza” ustawa nie definiuje, odsyłając w tym zakresie do art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.). Umieszczenie w tej ustawie pojęcia karty płatniczej jednoznacznie kwalifikuje ją jako elektroniczny instrument płatniczy, obok instrumentów pieniądza elektronicznego.

III. DECYZJA RAMOWA RADY EUROPY W SPRAWIE ZWALCZANIA OSZUSTW I FAŁSZERSTW ZWIĄZANYCH Z KARTAMI KREDYTOWYMI

W literaturze dotyczącej Decyzji ramowej Rady Europy z 28 maja 2001 r. w sprawie zwalczania oszustw i fałszerstw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi negatywnie ocenia się obecny stan regulacji prawnej w tej dziedzinie w krajach Unii Europejskiej. Ustawodawstwo tych krajów, z nielicznymi wyjątkami, nie zawiera unormowań prawnych dotyczących nadużyć związanych z kartami płatniczymi. Kraje te są zmuszone stosować przepisy odnoszące się do tradycyjnych przestępstw związanych z dokumentami, na ogół nieadekwatne do

⁴ Por. A. Adamski, *Nadużycia związane z kartami płatniczymi i ich karalność*, w: idem, *Przestępczość gospodarcza ...*, op. cit., s. 449 i n.

penalizacji przestępstw związanych z nowymi technologiami, np. z bezgotówkowymi środkami płatniczymi⁵.

Decyzja ramowa z 28 maja 2001 r. zobowiązuje kraje członkowskie do uwzględnienia w ustawodawstwie wewnętrznym jej postanowień, które m.in. wyliczają przestępstwa z instrumentem płatniczym jako przedmiotem wykonawczym. Definicja tego instrumentu, zgodnie z art. 1 decyzji ramowej, obejmuje wszelkie inne niż konwencjonalne środki płatnicze, które ze względu na swoje właściwości umożliwiają ich posiadaczom dokonywanie transferów pieniędzy, jak m.in. karty kredytowe, karty euroczekowe oraz inne karty wydawane przez instytucje finansowe, zabezpieczone przed podrabianiem i wykorzystywaniem w celach przestępczych przez swój wzór, kodowanie lub podpis posiadacza karty.

Penalizacja ma obejmować w szczególności:

- a) kradzież lub inne bezprawne przywłaszczenie,
- b) sfałszowanie w celu posłużenia się w zamiarze oszukańczym,
- c) otrzymanie, uzyskanie, przewóz, sprzedaż lub przekazanie innej osobie albo posiadanie, o ile został on skradziony lub przywłaszczony w inny sposób, bądź sfałszowany po to, by się nim posłużyć, oraz,
- d) oszukańcze użycie skradzionego lub przywłaszczonego w inny sposób, albo sfałszowanego instrumentu płatniczego.

Decyzja ramowa obejmuje nadto szeroki zakres penalizacji czynności przygotowawczych, zaliczając do nich: tworzenie, otrzymywanie, uzyskiwanie, sprzedaż lub przekazywanie innej osobie albo posiadanie w celu przestępczym:

- narzędzi, przedmiotów, programów komputerowych lub innych środków specjalnie przystosowanych do dokonywania fałszerstw instrumentów płatniczych;
- programów komputerowych służących do popełniania przestępstw z wykorzystaniem systemów informatycznych.

Polskie prawo karne na tle decyzji ramowej z 28 maja 2001 r. przedstawia się raczej korzystnie, choć nie oznacza to, że jest w pełni precyzyjne, i pozwala na ściganie wszelkich przejawów omawianego zjawiska.

IV. ZWALCZANIE PRZESTĘPSTW ZWIĄZANYCH Z OSZUSTWAMI I FAŁSZOWANIEM KART KREDYTOWYCH W PRAWIE POLSKIM

Kodeks kamy z 1997 r. nie wspomina o karcie płatniczej jako przedmiocie wykonawczym przestępstwa. Wyjątkiem jest art. 278 § 5 k.k., który przewiduje odpowiedzialność kamą za kradzież karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego, zagrożoną karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, natomiast w wypadku mniejszej wagi grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. W piśmiennictwie wskazuje się trafnie, iż

⁵ Przepisy ustawy dotyczące instytucji pieniądza elektronicznego stosować się będzie od dnia użycia przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej (art. 71–73 ustawy). Szerzej o decyzji ramowej i typach przestępstw tam zawartych A. Adamski, *Karalność nadużyć związanych z kartami płatniczymi w Polsce na tle standardów europejskich*, w: idem, *Przestępczość gospodarcza...*, op. cit., s. 61–70.

z uwagi na treść art. 278 § 5 k.k. karta bankomatowa może być wyłącznie przedmiotem przestępstwa kradzieży, natomiast ściganie sprawcy jej przywłaszczenia nie ma podstawy prawnej i byłoby jakby przejawem stosowania niedopuszczalnej w prawie karnym analogii⁶. Art. 278 § 5 k.k. nie zapewnia również ochrony posiadaczom kart wydawanych w ramach tzw. systemów klubowych w wypadku ich kradzieży. Takich kart wyemitowano w Polsce po 1993 r. ok. 30 tys., tj. kart płatniczych bez funkcji wypłaty gotówki z bankomatu⁷.

Nie ma też w kodeksie karnym wprost zakazu fałszowania kart płatniczych. Niektórzy autorzy zakaz ten wyprowadzają w drodze wykładni językowej z treści art. 310 § 1 k.k., który penalizuje fałszowanie pieniędzy i innych środków płatniczych⁸. Przepis ten brzmi: „Kto podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądź, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności”. Karane są tu także czynności przygotowawcze, karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Niektórzy autorzy są zdania, że karty płatnicze zastępują gotówkę, są więc *ex definitione* środkiem płatniczym i w razie ich fałszowania wypełniają znamiona określone w art. 310 § 1 k.k. Inni autorzy wyrażają w piśmiennictwie pogląd, że przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa fałszowania pieniędzy i innych środków płatniczych (art. 310 k.k.) nie może być karta płatnicza, gdyż nie spełnia ona funkcji środka płatniczego, o którym mowa w tym przepisie⁹. Są też i tacy, którzy przyjmują interpretację dalej idącą, wykluczają bowiem całkowicie możliwość stosowania tu art. 310 k.k. jako podstawy prawnej kwalifikacji fałszerstw kart płatniczych z tego powodu, że definicja legalna „środków płatniczych”, jaką posługuje się ustawa Prawo dewizowe (art. 2 ust. 1), nie zalicza kart płatniczych do desygnatów tego pojęcia. Stanowisko to nawiązuje do wykładni pojęcia „środka płatniczego”, jakiej dokonał SN w uchwale z 30 września 1998 r. (I KZP 3/98, OSNKW 1998, nr 9–10, poz. 41)¹⁰. W praktyce więc w przypadku fałszowania kart płatniczych pozostaje postawienie zarzutu podrabiania lub przerabiania dokumentu (art. 270 § 1 k.k.). Praktyka taka może jednak budzić wątp-

⁶ J. Grzywacz, *Rynek kart płatniczych w Polsce*, w: *Materiały z konferencji naukowej*, Szczytno 2001, s. 20; por. też S. Łagodziński, *Kontrowersje wokół przywłaszczenia – art. 284 k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 2, s. 72.

⁷ Według danych, jakie podaje J. Grzywacz, *Rynek kart płatniczych...*, op. cit., s. 20.

⁸ Por. A. Adamski, *Prawo karne komputerowe*, Warszawa 2000, s. 94. Por. też K.J. Jakubski, *Przestępstwa na szkodę bankowych systemów kart płatniczych*, „Prawo Bankowe – Rynek kart płatniczych”, październik 2000, nr 3, s. 18; oraz idem, *Wybrane aspekty prawnokarnej ochrony systemu bankowych kart płatniczych*, w: M. Zajder, J. Kosiński (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem kart płatniczych*, Szczytno 2001, s. 81.

⁹ Por. J. Skorupka, *Karta płatnicza jako przedmiot czynności wykonawczej przestępstwa z art. 310 § 1 k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 7–8; idem, *Karnoprawna ochrona wierzycieli*, Toruń 2001, s. 204.

¹⁰ Ibidem, s. 203–204.

liwości ze względu na występujący w kodeksowej definicji dokumentu (art. 115 § 14 k.k.) termin „komputerowy nośnik informacji”, którego desygnatem pasek magnetyczny karty płatniczej raczej nie jest¹¹.

Planowana nowelizacja kodeksu karnego z 1997 r. przewiduje wzmoczenie ochrony bezgotówkowego obrotu pieniężnego. Proponowane w tym zakresie zmiany idą w kierunku polegającym na rozszerzeniu zakresu przedmiotów wykonawczych przestępstwa fałszowania pieniędzy i innych środków płatniczych o „instrumenty płatnicze”¹². Do tego pojęcia ustawa z 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych zalicza m.in. karty płatnicze w tym karty z funkcją bankomatową¹³.

Proponowane nowe brzmienie art. 310 k.k. powinno usunąć dotychczasowe wątpliwości co do podstawy kwalifikacji prawnej fałszerstw kart płatniczych. Istotna byłaby również zmiana § 2 art. 310 k.k., gdzie proponuje się zastąpienie pojęcia „puszczenie w obieg” określeniem „wprowadzenie do obrotu”, które pozwoliłoby na objęcie tym przepisem obrotu bezgotówkowego¹⁴.

W literaturze podkreśla się, że karty służące pobieraniu gotówki z bankomatów mogą być wykorzystane w różnych przestępstwach. Z zaproponowanej przez K.J. Jakubskiego¹⁵ kwalifikacji czynów na szkodę bankowych systemów kart płatniczych wynika, że przestępstwa z wykorzystaniem kart płatniczych można kwalifikować w następujący sposób:

„a) wyłudzenie karty na podstawie fałszywej aplikacji:

- jeżeli czyn dotyczy karty bankowej lub innej z wyjątkiem kart kredytowych, bez dokonywania transakcji – art. 286 § 1 k.k. (oszustwo),
- jeżeli czyn dotyczy kart wyposażonych w funkcję kredytową – art. 297 § 1 k.k. (oszustwo kapitałowe),
- jeżeli czyn dotyczy samego złożenia wniosku o wydanie karty zawierającego fałszywe dane – art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. (usiłowanie oszustwa);

b) kradzież karty, nielegalne posiadanie karty (nawet przez posiadacza w przypadku jej zastrzeżenia przez posiadacza w przypadku jej zastrzeżenia przez emitenta) – w przypadku kart posiadających funkcję bankomatową – art. 278 § 5 k.k. (kradzież);

c) posługiwanie się kartą skradzioną (zgubioną):

- w transakcjach manualnych – art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k. i 278 § 1 k.k. (oszustwo w zw. z przywłaszczeniem i kradzieżą),
- w środowisku elektronicznym (POS, bankomat – art. 287 § 1 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k. i 278 § 1 k.k. (oszustwo komputerowe, w zw. z przywłaszczeniem i kradzieżą),

¹¹ Por. A. Adamski, *Nadużycia związane z kartami płatniczymi*, op. cit., s. 458.

¹² Por. projekt prezydencki k.k. z grudnia 2001, Druk Sejmowy nr 181.

¹³ A. Adamski, op. cit., s. 447.

¹⁴ Ibidem, s. 447.

¹⁵ K.J. Jakubski, *Wybrane aspekty prawnokarnej ochrony systemu bankowych systemów kart płatniczych*, w: M. Zajder, J. Kosiński (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem...*, op. cit., s. 81.

- jeżeli sprawca działa w porozumieniu ze sprzedawcą: 1) gdy jest klientem – art. 278 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k., 2) gdy jest sprzedawcą – art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 278 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k. (kradzież w zw. z przywłaszczeniem);
- d) posługiwanie się kartami niedoręczonymi – art. 278 § 1 i 5 w zw. z art. 275 § 1 k.k. (kradzież i przywłaszczenie dokumentu);
- e) fałszowanie kart i posługiwanie się sfałszowaną:
 - podrobienie, przerobienie, «biały plastik», zmiana zawartości paska magnetycznego – art. 310 § 1 k.k. (fałszowanie pieniędzy),
 - puszczanie w obieg albo w tym celu przyjmowanie, przechowywanie, przewożenie, przenoszenie, przesyłanie, pomoc w zbyciu – art. 310 § 2 k.k. (możliwy kumulatywny zbieg przepisów art. 310 § 2 k.k. i art. 286 § 1 k.k.) (puszczanie w obieg, pomoc w zbyciu, oszustwo),
 - przygotowanie do fałszerstwa – art. 310 § 4 k.k.;
- f) nielegalne wykorzystanie numeru karty:
 - ujawnienie danych z karty przez sprzedawcę; dane objęte są tajemnicą bankową – art. 266 § 1 k.k. w zw. z art. 171 ust. 5 prawa bankowego (tajemnica służbowa),
 - przechwycenie danych z karty w czasie transmisji w środowisku elektronicznym – art. 267 § 1 k.k. (nielegalne uzyskanie informacji),
 - transakcje internetowe, telefoniczne, pocztowe – art. 287 § 1 (oszustwo komputerowe);
- g) wykorzystanie karty zgłoszonej jako utracona – art. 286 § 1 i 287 § 5 k.k. (oszustwo, kradzież);
- h) wyłudzenie towarów i usług przez legalnego posiadacza – art. 286 § 1 k.k. (w stosunku do sprzedawcy) i 278 § 1 i 5 k.k. (w stosunku do emitenta), jeżeli czyn dotyczy karty z funkcją kredytową – art. 297 § 2 k.k. (oszustwo, kradzież, oszustwo kapitałowe);
- i) włamanie do systemów telekomunikacyjnych (w zależności od szczególnych okoliczności – art. 267 k.k. lub 287 k.k. lub 310 § 4 k.k. (nielegalne uzyskanie informacji, oszustwo komputerowe, puszczenie w obieg);
- j) manipulowanie bankomatem:
 - wyłudzenie gotówki – art. 287 § 1 k.k. (oszustwo komputerowe),
 - przy wykorzystaniu sfałszowanej karty – art. 310 § 2 i art. 286 § 1 k.k. (puszczenie w obieg, oszustwo),
 - zakładanie urządzeń do nielegalnego zbierania informacji z karty – art. 267 § 1 lub 2 k.k.; możliwy kumulatywny zbieg z art. 310 § 4 k.k. (nielegalne uzyskanie informacji, puszczenie w obieg),
 - uszkodzenie bankomatu – art. 288 § 1 k.k. (uszkodzenie rzeczy)”.

Do przedstawionej klasyfikacji można dodać, że najczęściej w praktyce spotykane są czyny przestępne w postaci kradzieży lub fałszowania karty płatniczej. Kwalifikując czyn przestępny jako kradzież karty, należy pamiętać, że sama kradzież ma charakter tzw. czynu przepołowionego, a więc traktowana jest jako przestępstwo lub wykroczenie, o czym decydować będzie wartość przedmiotu czynu

wynosząca przy wykroczeniu 250 zł. Ze względu na to, że karta jako taka nie przedstawia większej wartości niezbędne byłoby tu – zdaniem doktryny – branie pod uwagę „wartości potencjalnej”, przez którą należy rozumieć sumę, jaką można podjąć z bankomatu lub wartość dokonanych zakupów¹⁶. Chcąc jednak uniknąć możliwości kwalifikowania kradzieży karty jako wykroczenia, ustawodawca w art. 278 § 5 nakazał stosowanie § 1 tego artykułu do kradzieży karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego bez względu na wartość, a więc czyn taki ma zawsze stanowić występpek. SN w uchwale z 21 października 2003 r., OSNKW 2003, nr 11–12, poz. 96 (por. glosę krytyczną J. Skorupki, OSP 2004, nr 3, poz. 41) uznał za konieczność przeprowadzenie nowelizacji art. 278 § 5 przez zastąpienie pojęcia karty bankomatowej uniwersalnym określeniem użytym w ustawie z 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych, pojęciem elektroniczny instrument płatniczy, ponieważ karta bankomatowa nie może być traktowana jako rzecz ruchoma w rozumieniu art. 115 § 9 k.k., nie jest bowiem ani środkiem płatniczym, ani papierem wartościowym.

Drugim, najczęściej spotykanym przestępstwem jest fałszerstwo kart płatniczych. Może ono przybrać postać podrabiania lub przerabiania. Niewymienienie karty płatniczej jako przedmiotu czynności wykonawczej w kodeksie karnym powoduje, że w praktyce jest ono różnie kwalifikowane. Najwłaściwszym dla kwalifikacji tego rodzaju czynu jest art. 310 k.k. penalizujący fałszowanie pieniędzy lub innych środków płatniczych, zwłaszcza że dla bytu tego przestępstwa obojętny jest cel działania sprawcy. Gdy chodzi o środki płatnicze – to muszą być to takie środki, które umożliwiają dokonanie zapłaty za towar lub usługę, a którymi w obrocie można się posługiwać zamiast pieniędzmi. W tej kategorii mieszczą się karty zarówno płatnicze, jak i kredytowe.

Z inną sytuacją mamy do czynienia w przypadku posłużenia się skradzioną, przywłaszczoną lub sfalszowaną kartą płatniczą celem uzyskania wypłaty cudzych pieniędzy z bankomatu. Czyn popełniony w takich okolicznościach traktować należy jako oszustwo komputerowe z art. 287 k.k. Istota tego czynu polega bowiem na wywołaniu ujemnych dla innej osoby (a korzystnych dla sprawcy) konsekwencji majątkowych w wyniku oddziaływania na elektroniczny zapis informacji¹⁷. Art. 287 § 1 k.k. brzmi bowiem: „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub wyrządzenia innej osobie szkody, bez upoważnienia, wpływa na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przesyłanie informacji lub zmienia, usuwa albo wprowadza nowy zapis na komputerowym nośniku informacji, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Autor przytoczonego podziału jest zdania, że klasyfikacja przestępstw popełnionych na szkodę bankowych systemów kart płatniczych ma charakter czysto umowny. Wynika to w dużej mierze z braku w Polsce uregulowań prawnych

¹⁶ Por. K. Buczkowski, *Przestępstwa związane z kartami płatniczymi – zagadnienia podstawowe*, „Przegląd Prawa Karnego”, nr 25/2006.

¹⁷ Por. J. Bojarski, *Przestępstwa gospodarcze związane z działalnością banków*, Toruń 2001. Por. też: K.J. Jakubski, *Przestępstwa na szkodę bankowych systemów kart płatniczych*, op. cit., s. 22–23; idem, *Wybrane aspektyprawnokarnej ochrony...*, op. cit., s. 81.

określających jednoznacznie status prawny kart płatniczych¹⁸. Problemem dla wymiaru sprawiedliwości jest też kwestia, czy klient banku, który debetuje własne konto przy użyciu karty bankomatowej, powinien odpowiadać za oszustwo zwykłe czy za kradzież. Sprawa dotyczyła mężczyzny, który w ciągu kilku dni podebrał z własnego konta ponad 3300 zł, choć ich tam nie miał. Prokurator zarzucił mu, że doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przy użyciu karty bankomatowej i zakwalifikował jego czyn z art. 286 § 1 k.k., czyli jako oszustwo. Sąd rejonowy zmienił jednak kwalifikację prawną na kradzież (art. 278 § 1 k.k.). Uzasadnił swoje stanowisko tym, że oszukańcze działanie opisane w art. 286 § 1 k.k. musi być ukierunkowane na osobę, a w ocenianym przypadku sprawca działał w stosunku do urządzenia, którego nie można wprowadzić w błąd. W literaturze panuje przekonanie, że konsekwencje naruszenia przez posiadaczy kart kredytowych warunków umowy powinny zostać objęte odpowiedzialnością cywilną. Odpowiedzialności karnej powinny natomiast podlegać tylko takie formy zachowań posiadaczy kart kredytowych, które wskazują na zły zamiar¹⁹.

Innym przykładem jest grupa przestępcza z Poznania, zajmująca się produkcją duplikatów kart płatniczych kilkunastu banków działających w Polsce. Dokonała ona za pomocą tych kart w ciągu dwóch dni 211 transakcji o łącznej wartości 27 tys. zł. Policja oceniła, że grupa za pomocą podrobionych kart dokonała zakupów na kwotę około 1 mln zł. W skład grupy wchodził m.in. informatycy i studenci wyższych uczelni. Przestępcy zatrzymani we Wrocławiu w marcu 2001 r. przechwytywali numery PIN oraz dane z pasków magnetycznych kart za pomocą umieszczonej nad klawiaturą bankomatu minikamery z nadajnikiem radiowym oraz skanera ukrytego w szczelinie, w którą wsuwa się kartę. Skaner kopiował zapis paska magnetycznego. Minikamera rejestrowała też wprowadzony numer PIN. Posiadając komplet informacji, przestępcy nanosili zapis paska magnetycznego na czystą kartę plastikową i znając numer PIN karty, dokonywali wypłat w bankomatach²⁰. Ten typ działalności przestępczej polegającej na wyłudzeniu pieniędzy z bankomatów przy użyciu sfałszowanych kart płatniczych kwalifikować można jako kradzież z art. 278 § 1 i 5 k.k. oraz jako kradzież dokumentu innej osoby z art. 275 § 1 k.k. Ten typ przestępczości wykazuje przy tym w latach 1995–2000 w statystykach policyjnych wzrost, głównie na skutek dynamicznego wzrostu fałszerstw kart płatniczych i papierów wartościowych²¹.

Podsumowując, można mieć nadzieję, że uchwalona 12 września 2002 r. ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych, która weszła już w życie, znacznie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa obrotu kartami płatniczymi oraz do wzrostu zaufania klientów do nowoczesnych instrumentów płatniczych.

¹⁸ Ibidem, s. 447. Zob. też: E. Fojcik-Mastalska, *Potrzeba ustawowej regulacji kart płatniczych*, „Prawo Bankowe” 1997, nr 1, s. 124–126. Por. A. Adamski, *Nadużycia związane z kartami płatniczymi*, op. cit., s. 447–448.

¹⁹ Ibidem, s. 447, por. też: K.J. Jakubski, *Przestępstwa na szkodę...*, op. cit., s. 18 oraz M. Zajder, J. Kosiński, *Przestępczość z wykorzystaniem kart płatniczych*, op. cit.

²⁰ A. Adamski, op. cit., s. 447.

²¹ Ibidem.

THE PROBLEM OF QUALIFICATION OF COMPUTER FRAUDS WITH THE USE OF CREDIT CARDS

This paper addresses the issue of qualification of Computer frauds with the use of credit cards. The development of credit cards market in Poland started in 1993. It has not left the criminal world uninterested. The Polish penal law looks rather good when referring to the prosecution and punishing of the perpetrators of these offences. The Polish Penal Code sets forth such offences like e.g. fraud (Art. 286), Computer fraud (Art. 287), theft of a card entitling to withdrawn money from an automatic cash dispenser (Art. 278 § 5) falsification of documents (art. 270), Capital fraud (Art. 297). the Act on Electronic Means of payment, dated 12 September 2002 (published in O. J. No 169, item 1385), is to protect owners of payment cards. It should also to contribute to increasing the safety of payment cards trade as well as to strengthening customers' trust. of towards modern means of payment.